

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

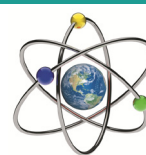
No7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 480 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)

Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovskaya Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенствование методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабинович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	
Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik	201
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni	204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi	
The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach	207
Abdukhaliyeva Feruzakhon Ulugbek kizi	
Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati.....	210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna	
Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti	214
Aripova Sayida Abdulatovna	
Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi	217
Rasuljon Atamuratov	
Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi.....	221
Azizova Shodiya Utkur qizi	
Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari	224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna	
O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash.....	228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li	
Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: reabilitatsiya va profilaktik uslublar	232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi	
Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlari	236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi	
Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari.....	239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi.....	242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon	
Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli	245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi	
Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni	248
Umirova Guldon Jamoliddin qizi	
Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari	251
Ungalov Akmal Navruzovich	
Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi	254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna	
Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati	257
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li	
Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati.....	260
Yuldasheva Mastura Islamovna	
Пословицы и поговорки как отражение картины мира	263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна	
Raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirishda mustaqil ta'limning o'rni	268
Abdumannopov Muhammadsahib Muhammadyusuf o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy-kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlar.....	272
Khadicha Mukhamadiyeva Karomatovna	

Zamonaviy didaktik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning analitik va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish.....	277
Mo'minova Gulhayo Turg'unboy qizi	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tyutorlik faoliyatiga tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	280
O'rinova Nilufar Muhammadovna	
Aholi o'rtasida yoshlarning pedagogik intervensiyalar orqali ilmiy faolligini oshirish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish metodikasi.....	286
Raximov Xasanboy Kamoliddin o'g'li	
Buyuk ipak yo'li – yangi geosiyosiy va iqtisodiy aloqalarning tarixiy asosi sifatida	290
Tugalova Madina Erkin qizi	
Ilk maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiya.....	293
Umarova Muyassarxon A'zamjonovna	
Rus tilida o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari	297
Xanova Dilrabo	
Didactic Possibilities of Teaching English in Primary Schools Based on 3D Interactive Technologies	303
Kholiqova Lutfiya Umurzoqovna	
Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o'qitish jarayonlarini loyihalashtirish modeli	306
Ametova Guljamila Elbrusovna	
Talabalarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy asoslarini takomillashtirish	310
Baydjanov Bekzod Xaitboyevich	
Aksiologik yondashuv asosida o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishning til o'rganish jarayonidagi ahamiyati.....	314
Choriyeva Feruza Amrullayevna	
Ibrayim Yusupovning "Saksovu" she'rini o'qitish metodikasi	317
Darmonov Allayar Abdilxaq uli	
Innovatsion ta'lim sharoitida talabalarning madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi....	320
Ergasheva Anbar Shaymardan qizi	
Oiladagi zo'ravonlik: sabablari, oqibatlari va psixologik yondashuvlar	324
Jo'rayeva Kaniza Akbarali qizi	
Darsda talabalar nutqiy qobiliyatini shakllantirish masalalari.....	329
Kamoliddinova Maftuna Xusniddin qizi	
Nodavlat ta'lim tashkilotlari o'quvchilarida kreativlikni shakllantirishni boshqarish	334
Nasriddinov Xasan Baxtiyor o'g'li	
Nutq nuqsoniga ega bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik aspektlar va pedagogik yondashuvlar ...	339
Normatova Maftuna Kengash qizi, Kamolova Gulshoda Jobir qizi	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash diagnostikasining psixologik va pedagogik manbalardagi talqini	346
Saotmurotova Zebo Yuldash qizi	
OTM talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning tashkiliy va pedagogik shart-sharoitlari.....	350
Tokumbetova Mexribonu Shavkat qizi	
Ma'naviy yetuklik sari: jadid adabiyotining o'rni.....	356
Abdullayev Ro'zimuxammad Akramjon o'g'li	
Nemis tilida derivatsion leksik birliklarning o'qitishning lingvodidaktik asoslari	361
Abduraxmanov Sirojiddin Muminkulovich	
Bo'lajak o'qituvchilarda baholash madaniyatini shakllantirish: adolatli, obyektiv va motivatsiyalovchi baholashga tayyorlash	365
Boymirzayev Farxodjon Raxmatjon o'g'li	
Maktab ta'limida ko'paytirishning qulay usullari.....	371
Ergasheva Shahlo Shoabdullo qizi	
Sensor integratsiya buzilishlari bolaning nutq, harakat va hissiy rivojlanishiga ta'siri	375
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Inson jamiyatdagi ish faoliyatida va psixologiyasida sportning o'rni.....	378
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini integrativ o'qitishga metodik tayyorgarligini takomillashtirish	382
Jo'rayeva Nargiza Jamolidinovna	
Обучение дошкольников иностранному языку в различных видах неречевой деятельности	386
Марасулова Доно Нигматуллаевна	

Til o'rgatishda matnning didaktik va kommunikativ ahamiyati	389
Ungarbayeva Ayman Davletbayevna	
Munavvarqori Abdurashidxonov – jadidchilik harakatining ma'rifatparvar yo'lboshchisi	393
Xasanboyeva Ruxshona Nurmatjon qizi	
Dars jarayonida o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini shakllantirish	396
Yulchiyeva Shoxsanam	
Особенности использования современных педагогических технологий в преподавании естественных наук в общеобразовательной школе	399
Мажидова Мадина Фархадовна, Мажидов Шерзод Фархадович	
Повышение информационной грамотности и формирование информационной культуры студентов в среде дистанционного обучения.....	403
Р. К. Аюезова	
Воздействие медиа в контексте социального формирования личности.....	407
Хайдарова Гулинур Нурбек кизи	
Теоретические основы развития интеллектуальных способностей студентов	411
Чинкулова Гулмехра Бахроновна	
O'qituvchining o'z darsini tahlil qilishi: tajriba va amaliyot	417
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li	
Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini rivojlantirishda ma'naviy-axloqiy tadbirlarning o'rni	423
G'aybullayeva Sabohat Ulug'bek qizi, Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining adabiy kompetensiyalarini rivojlantirishda matn ustida ishlashning ahamiyati.....	426
Islomova Xafiza Azamatovna	
O'quvchilarda estetik qobiliyatlarni shakllantirishda xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy-metodik salohiyati	430
Kaxarova Gulnora Sa'dullayevna	
Boshqaruv kompetentligi tushunchasining pedagogik psixologik va menejment sohalaridagi ilmiy asoslari va evolyutsiyasi.....	434
Mamatqulova Kimyoxon Abdujalilovna	
Muhandislik ta'limida zamonaviy kompyuter grafikasi vositalari yordamida talabalarning konstruktorlik faoliyatini rivojlantirish.....	438
Muxitdinov Abdurahob Abduvalievich	
Turizm sohasiga oid terminlarni o'qitishda axborot texnologiyasi orqali takomillashtirish	442
Nishanova Hafiza Vafogulovna	
Ilmiy maqola yozish kompetensiyasini rivojlantirishda statistik metodlarni integratsiyalashning ta'limiy samaradorligi	446
Rahimova Indira Quadrat qizi	
Sotsiologiyatning asosiy tushunchalari va konsepsiyalari	451
Rustamova Mohimbonu Maxammadjon qizi	
Pedagogik mahoratni baholashda O'zbekiston va Kanada tajribasining qiyosiy tahlili	455
Tursinova Zoxida Sharabidinovna	
Basketbolning insonning jismoniy va kognitiv rivojlanishiga ta'siri: ilmiy tahlil.....	463
Umarjanov Alimardon Alisher o'g'li	
Talaba qizlar psixik salomatligi xususiyati deviant xulq-atvorni keltirib chiqaruvchi omil sifatida.....	466
Xasanova Mashxura Abduvalievna	
Ta'lim jarayonida o'yinlardan samarali foydalanish texnologiyasi.....	471
Ortiqova Yulduz Akram qizi	
Innovatsion ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirish	475
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	

O'QUVCHILARDA ESTETIK QOBILIYATLARNI SHAKLLANTIRISHDA XALQ OG'ZAKI IJODINING TARBIYAVIY-METODIK SALOHİYATI

Kaxarova Gulnora Sa'dullayevna

Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

ORCID: 0009-0007-3159-8446

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalq og'zaki ijodi namunalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik qobiliyatlarni shakllantirishdagi tarbiyaviy-metodik salohiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda ertak, maqol, topishmoq kabi janrlar orqali obrazli tafakkur, badiiy did va emotsional idrokni rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. O'qish savodxonligi darslarida xalq ijodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy faolligi va estetik qarashlarini boyitishning metodik asoslari yoritiladi. Mazkur yondashuv estetik tarbiyani milliy madaniyat vositasida shakllantirishda muhim amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: estetik qobiliyat, xalq og'zaki ijodi, boshlang'ich ta'lim, obrazli tafakkur, badiiy idrok, tarbiyaviy-metodik salohiyat, o'qish savodxonligi, estetik tarbiya.

Abstract: This article analyzes the educational and methodological potential of oral folk art in developing the aesthetic abilities of primary school students. The study examines the possibilities for enhancing figurative thinking, artistic taste, and emotional perception through genres such as fairy tales, proverbs, and riddles. Methodological approaches to the use of folk literature in reading literacy lessons are highlighted, aiming to foster students' creative activity and enrich their aesthetic perceptions. The proposed approach holds significant practical value in shaping aesthetic education based on national cultural heritage.

Key words: aesthetic abilities, oral folk art, primary education, figurative thinking, artistic perception, educational and methodological potential, reading literacy, aesthetic education.

Аннотация: В данной статье анализируется воспитательно-методический потенциал образцов устного народного творчества в формировании эстетических способностей у младших школьников. В исследовании рассматриваются возможности развития образного мышления, художественного вкуса и эмоционального восприятия через такие жанры, как сказки, пословицы и загадки. Освещаются методические подходы к использованию народного фольклора на уроках литературного чтения с целью активизации творческой деятельности учащихся и обогащения их эстетических представлений. Предлагаемый подход имеет важное практическое значение в формировании эстетического воспитания на основе национальной культуры.

Ключевые слова: эстетические способности, устное народное творчество, начальное образование, образное мышление, художественное восприятие, воспитательно-методический потенциал, литературное чтение, эстетическое воспитание.

KIRISH

Bugungi ta'lim jarayonida estetik qobiliyatlarni shakllantirish o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri sanaladi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf bosqichida estetik qobiliyatlar – ya'ni, go'zallikni anglash, obrazli fikrlash, badiiy ifodaning mohiyatini his etish va uni ijodiy tarzda namoyon qilish ko'nikmalari faol rivojlanadi. Shu sababli aynan ushbu davrda xalq og'zaki ijodi namunalari asosida o'quvchilarda estetik qobiliyatlarni shakllantirish masalasi dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida e'tirof etiladi.

Xalq og'zaki ijodi – xalq tafakkurining betakror mahsuli, milliy madaniyatning asriy tajribasi va estetik ifoda vositalarining manbai hisoblanib, bolalarda obrazli idrok, badiiy tafakkur va emotsional sezgirlikni rivojlantirishda kuchli ta'sirga ega. Biroq ta'lim amaliyotida ushbu imkoniyatlardan to'liq foydalanilmayapti. O'qituvchilar tomonidan xalq og'zaki ijodining metodik salohiyati va estetik rivojlanishdagi o'rni yetarlicha chuqur o'rganilmagan, darsliklar mazmunida bunday materiallar cheklangan hajmda keltirilgan.

Natijada, o'quvchilarning estetik qobiliyatlari to'liq shakllanmay qolmoqda, ularning badiiy nutqi va obrazli tafakkuri sust rivojlanishga duch kelmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'quvchilarning estetik qobiliyatlarini rivojlantirish ta'lim-tarbiyaning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu jarayonda xalq og'zaki ijodi namunalari tarbiyaviy-metodik salohiyati muhim o'rin tutadi. Xalq ijodiyoti vositasida o'quvchilarning emotsional-estetik idroki, obrazli tafakkuri va ijodiy ifoda qilish malakalari faol shakllanadi. Tabiiyki, bu yo'nalishda dars va darsdan tashqari faoliyatda xalq og'zaki ijodi namunalari maqsadli foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

P.V. Sysoyev, V.A. Slastyonin, L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, N.B. Krylova, G.A. Uruntayeva, I.V. Cherkasova, G.I. Shchukina, E.I. Rogovlarning tadqiqotlarida estetik rivojlanishning yoshga xos psixologik xususiyatlari, xalq og'zaki ijodining ta'limiy ahamiyati, emotsional sezgirlikni shakllantirishdagi roli chuqur tahlil etilgan. Ayniqsa, G.A. Uruntayeva va V.V. Abramenkovaning bolalar estetik tajribasining rivojlanishiga doir ishlari boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda asos bo'la oladi.

Estetik qobiliyatni rivojlantirishda xalq og'zaki ijodining namunalari – ertak, topishmoq, maqol va matallar, xalq qo'shiqlari vositasida – o'quvchilarning obrazli tafakkurini, badiiy didini, musiqiy eshituvchanligini, dramatik tasavvurini shakllantirish mumkin. N.L. Kolomyitseva, N.B. Krylova, L.S. Vygotskiylarning tadqiqotlarida qayd etilishicha, xalq og'zaki ijodidan foydalanish nafaqat madaniy merosni o'rgatish, balki did, ifoda, taqqoslash va emotsional reaksiyani o'stirish uchun ham samarali vositadir.

O'quvchilarning estetik qobiliyatlari faoliyat orqali rivojlanadi. I.V. Cherkasovanning fikricha, estetik idrok va baholash qobiliyati o'zlashtirilgan obrazlar asosida shakllanadi va bunga ta'sir etuvchi muhim omil – bu bolaga taklif etilayotgan obrazlarning mazmungan boyligi va emotsional ta'sir kuchidir. Xalq og'zaki ijodi esa aynan bunday obrazlarga boyligi bilan ajralib turadi.

M.A. Lukashina, T.A. Kulikova, V.V. Abramenkovalarning olib borgan ilmiy tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning estetik qobiliyatlari ularning mustaqil badiiy faoliyatga jalb etilishi orqali shakllanadi. Shu boisdan xalq ijodiyoti asosidagi dramatisatsiyalar, rolli o'yinlar, badiiy ifoda topshiriqlari, obrazli kompozitsiyalar, musiqa va tasviriy san'at bilan integratsiya qilingan topshiriqlar o'quvchilarda ijodiy faoliyatga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik qobiliyatlarning shakllanish darajasini aniqlash va baholash maqsadida bir qator ilmiy-uslubiy metodlardan foydalanildi. Jumladan, kuzatish usuli orqali dars jarayonida va sinfdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilarning estetik ifoda vositalaridan foydalanish darajasi hamda ularning obrazli fikrlash ko'nikmalari o'rganildi. To'g'ridan-to'g'ri suhbatlar orqali bolalarning xalq og'zaki ijodiga bo'lgan qiziqishi, estetik munosabat darajasi, obrazlarga berayotgan baholari hamda ularga xos dunyo-qarashlari aniqlashtirildi.

Anketa usuli yordamida o'qituvchilar va ota-onalarning o'quvchilarning badiiy-estetik rivojlanishiga oid fikrlari, qarashlari va tarbiyaviy yondashuvlari to'plandi va tahlil qilindi. Shuningdek, pedagogik eksperiment orqali xalq og'zaki ijodi namunalari asosida ishlab chiqilgan ijodiy topshiriqlar tizimining estetik qobiliyatlarni shakllantirishdagi amaliy samaradorligi aniqlab olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'qish savodxonligi darslari boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda savodli o'qish ko'nikmalarini shakllantirish bilan birga, ularning estetik qarashlari, badiiy idroki va obrazli tafakkurini rivojlantirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu darslarda xalq og'zaki ijodi namunalari foydalanish bolalarda ma'naviy-estetik didni tarbiyalash, ularni go'zallikni his etish, axloqiy qadriyatlarni anglash va badiiy nutq vositalarini o'zlashtirishga yo'naltiradi. Xalq og'zaki ijodi – bu xalqning donishmandligi, tarbiyaviy tajribasi va badiiy tafakkurining ifodasidir. Ertaklar, maqollar, topishmoqlar, dostonlar va bolalar folklorining boshqa janrlari o'zining badiiy obrazlari, hayotiy falsafasi, estetik tuyg'ularga boy mazmuni bilan o'quvchilarning qalbiga ta'sir etadi, ularning fikrlash doirasini kengaytiradi, emotsional idrokini faollashtiradi.

Ayniqsa, badiiy-estetik tarbiyaning samaradorligi o'quvchining asarga munosabati, obrazlar orqali voqealikka baho bera olish qobiliyati, ularni axloqiy-estetik jihatdan anglash darajasi bilan belgilanadi. O'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodi namunalari tanlashda ularning estetik ifodaviy kuchi, didaktik imkoniyatlari va bolalar qiziqishiga mosligi muhim ahamiyatga ega. Ertaklarda yaxshilik va yomonlik, adolat va zulm, halollik va hiyla kabi hayotiy voqealarning badiiy obrazlar orqali ifodalanishi o'quvchini faollikka chorlaydi, uni qahramonlar bilan birga his qilish, baho berish va xulosa chiqarishga undaydi. Maqollar esa o'quvchilarning fikrlashini lo'nda, obrazli va mantiqiy tarzda ifoda etishga o'rgatadi, xalq tilining badiiy boyligidan bahramand bo'lish imkonini beradi. Topishmoqlar orqali esa o'quvchilarda mantiqiy va assotsiativ fikrlash, badiiy-analitik mushohada yuritish ko'nikmalari shakllanadi.

Bularning barchasi o'qituvchi tomonidan to'g'ri metodik yondashuv, ifodali o'qish, sahnalashtirish, badiiy tahlil va ijodiy mashqlar orqali amalga oshiriladi. O'qituvchi matnni nafaqat mazmunni o'rgatish vositasi, balki estetik tarbiya manbai sifatida qabul qilsa, har bir dars bolalar qalbiga go'zallik, nafislik va axloqiy poklik tuyg'ularini singdirish vositasiga aylanadi. O'quvchilar obrazli fikrlashga, badiiy so'zdan zavqlanishga, matnda yashiringan axloqiy-estetik ma'nolarni anglashga o'rganadilar. Bu esa nafaqat ularning o'qish ko'nikmalarini, balki shaxsiy dunyoqarashini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. O'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy-metodik salohiyatidan to'laqonli foydalanish estetik tarbiyaning samarali mexanizmiga aylanadi.

Estetik qadriyatlarni shakllantirishda xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy-metodik salohiyatidan foydalanish zamonaviy pedagogik jarayonning ichki mazmunini boyitishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasining tarixiy shakllanishi va amaliy qo'llanilishiga asoslanadi. Xususan, XX asrning o'rtalarida boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning umumiy intellektual va emotsional rivojlanishini jadallashtirish maqsadida ishlab chiqilgan ta'limiy konsepsiyalar xalq ijodining estetik imkoniyatlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan edi. Bunda xalq og'zaki ijodi milliy madaniyatning qadimiy manbai sifatida nafaqat didaktik material, balki estetik idrok, axloqiy baho va badiiy fikrlashni shakllantiruvchi vosita sifatida qaraladi.

Shu ma'noda ertak, maqol, topishmoq va boshqa janrlardagi og'zaki badiiy matnlar bolalarning obrazli tafakkurini, emotsional kechinmalarini va badiiy dunyoqarashini shakllantirishda kuchli estetik vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning estetik sezgirligi, badiiy idroki va madaniy qadriyatlarga bo'lgan munosabatini faollashtiradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh xususiyatlariga ko'ra estetik obrazlarga nisbatan sezgir bo'lib, ular badiiy matnni faqat tinglamaydi yoki o'qimaydi, balki uni yurakdan his qiladi, obrazlar bilan ichki dialogga kiradi, ularning harakatlariga baho beradi. O'qituvchining vazifasi esa bu jarayonda bolaga yo'l ko'rsatish, estetik mezonlar asosida fikr bildirishga undash, go'zallik, yaxshilik, adolat, poklik singari qadriyatlarni anglashga yetaklashdan iborat.

Shu bois, xalq og'zaki ijodi vositalaridan foydalanishda faqat mazmunni o'zlashtirish emas, balki o'quvchilar tafakkurini, estetik ongini va ichki ruhiy dunyosini rivojlantiruvchi metodik yondashuvlar qo'llanishi lozim. Bu jarayonda matn bilan ishlashda ifodali o'qish, dramatizatsiya, suhbat, ijodiy topshiriqlar, obrazli baholash kabi metodlar orqali o'quvchilarda estetik qaror qabul qilish, badiiy mushohada yuritish, o'zining individual nuqtai nazarini shakllantirishga yo'naltirilgan faoliyat tashkil etiladi. O'qituvchi badiiy so'zning kuchini, xalq ijodining tarbiyaviy potensialini anglagan holda har bir matndan bolaga estetik ta'sir beruvchi manba sifatida foydalanmog'i zarur. Bu jarayonda bolalar nutqi shakllanadi, badiiy tilga qiziqish kuchayadi, ularning go'zallikka bo'lgan ehtiyoji faollashadi, nutqdagi aniqlik va obrazlilik orqali nafaqat axborotni, balki estetik ta'sirni ham idrok qilish qobiliyati ortadi.

Xalq og'zaki ijodi orqali o'quvchilar go'zallik va badiiylilik, adolat va yovuzlik, rostgo'ylik va hiyla, jasorat va qo'rqqoqlik kabi qarama-qarshi tushunchalarni obrazlar orqali tahlil qiladi, o'z dunyoqarashini o'stiradi, ma'naviy mezonlar asosida baho berishga o'rganadi. Shaxsning ijtimoiy muhitda va maxsus ta'lim muassasalarida individual tajribani o'zlashtirishi – rivojlanish, o'qitish va tarbiyaning murakkab, o'zaro bog'liq jarayonidir. Bu jarayonda rivojlanish estetik tarbiyaning yakuniy maqsadi sifatida namoyon bo'ladi. Zamonaviy ijtimoiy-falsafiy qarashlarda ijodkorlik shaxsning o'zini anglash vositasi sifatida e'tirof etilib, u har qanday faoliyat sohasida yuzaga chiqishi mumkin bo'lgan estetik tafakkur va yangilik yaratish qobiliyati bilan xarakterlanadi.

Ma'lumki, estetik ijodkorlik imkoniyatlari nafaqat qobiliyatga, balki shaxsning xarakter xususiyatlariga ham bog'liq bo'ladi. Insonda badiiy-estetik tafakkur va tasavvur kuchining shakllanishi bolalik davriga – ya'ni hayotiy va ixtiyoriy tajribaning faol rivojlanadigan bosqichiga to'g'ri keladi. Boshlang'ich sinf yoshida o'quvchilar xalq og'zaki ijodi namunalari orqali obrazli tafakkur va estetik idrok jarayoniga faol jalb etilganda, ularning estetik sezgirligi sezilarli darajada kuchayadi. Ular kutilmagan taqqoslashlar, g'ayrioddiy taxminlar bilan ajralib turadi va bu ularning estetik qarashlarini shakllantiradi.

Ertak, topishmoq, maqol singari janrlar orqali olib boriladigan metodik yondashuv o'quvchilarning ijodiy-estetik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun kuchli rag'bat vazifasini bajaradi. O'quvchilarda estetik qadriyatlarni shakllantirishda xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy-metodik salohiyati alohida o'rin tutadi. Estetik tarbiya bolalarda go'zallikni anglash, his qilish, unga nisbatan munosabat bildirish, hayotdagi nafislikni qadrlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Aynan boshlang'ich sinf davri bu jarayon uchun eng qulay bosqich bo'lib, bolalarning obrazli tafakkuri, hissiy qabul qilish qobiliyati va ijodiy tasavvuri aynan shu yoshda faol rivojlanadi.

Xalq og'zaki ijodi namunalari – ertak, maqol, topishmoq, doston kabi janrlar o'quvchining tafakkurini estetik jihatdan boyitadi, axloqiy mezonlarni anglashga yordam beradi, hayotiy vaziyatlarga nisbatan estetik pozitsiyani shakllantiradi. Bunday janrlar orqali tarbiyaviy ma'no go'zallik vositasida yetkaziladi: badiiy obrazlar orqali bola yaxshilik va yomonlikni ajrata boshlaydi, go'zal nutq, obrazli ifodalar, badiiy tuyg'ular orqali nafosat mezonlarini anglaydi. Xalq ijodi asosida olib boriladigan darslar o'quvchilarni faqat passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida tarbiyalaydi. Ertakni ifodali o'qish, sahnalashtirish, mazmuniga mos rasm chizish yoki matnga ijodiy davom yozish kabi faoliyatlar orqali bola badiiy-estetik jihatdan tarbiyalanadi.

Bunda o'qituvchining roli beqiyosdir: u xalq og'zaki ijodiy merosini didaktik maqsadlarga mos holda tanlaydi, uni estetik tarbiyaning vositasi sifatida uyg'unlashtirib, o'quvchining ichki dunyosini boyitishga xizmat qiladi. Xalq og'zaki ijodiga asoslangan metodik yondashuv estetik qadriyatlarni shakllantirishda nafaqat samarali, balki milliy madaniyatga tayangan, barqaror natijalarga olib keluvchi yo'nalish sifatida e'tirof etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'qish savodxonligi fanidagi estetik tarbiya jarayonining asosiy maqsadi – xalq og'zaki ijodi vositasida o'quvchilarda san'at va hayotga nisbatan ongli hamda estetik munosabatni shakllantirishdir. Ushbu jarayonda pedagog har bir bolaning badiiy-estetik sezgirligi va ijodiy tashabbusini aniqlab, uni rag'batlantirishi hamda yo'naltirishi lozim.

O'qituvchining metodik faoliyati o'quvchilarning obrazli fikrlashini faollashtirish, xalq ijodi namunalarini idrok etish orqali estetik mezonlar asosida baholash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Xalq qo'shiqlari, ertaklar, topishmoqlar va maqollar orqali bolalar nafaqat axborot oladi, balki obrazli tafakkur va estetik hissiyotlar olamiga chuqur kirib boradi.

Bu jarayonda o'qituvchining didi, tanlangan materiallar va ularga bo'lgan uslubiy yondashuvi muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik faoliyatda estetik tarbiyaning samaradorligi, avvalo, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos vosita hamda metodlarning tanlanishiga bog'liq. Darslar davomida o'qituvchi xalq og'zaki ijodi vositasida go'zallik, hayotiy haqiqat va axloqiy qadriyatlar o'rtasidagi bog'liqlikni ochib berishga harakat qilishi zarur.

O'quvchilarning ushbu materiallarga bo'lgan qiziqishi ularning obrazli tafakkuri va emotsional sezgirligiga tayangan holda shakllanadi. Xalq ijodini o'qish savodxonligi darslarida samarali qo'llash uchun ifodali o'qish, dramatizatsiya, obrazli tahlil, ijodiy yozuv va estetik suhbatlar kabi metodlarni tizimli ravishda joriy etish muhimdir. Ayniqsa, bolalar folkloriga oid namunalardan foydalanish o'quvchilarda obrazlarni anglash, ularni estetik mezon asosida baholash kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu tariqa, estetik did va ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishda xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy-metodik salohiyati beqiyos bo'lib, unga asoslangan ijodiy topshiriqlar va sinfdan tashqari faoliyatlar pedagogik jarayonning umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-son Farmoni. – URL: <https://lex.uz/docs/5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 2019-yil 19-mart kuni o'tkazilgan videoselektor yig'ilishidagi "Yoshlarni ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish to'g'risida"gi ma'ruza. – URL: <https://www.pv.uz/uz/news>
3. Abdijamilova M. M. Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning o'qib tushunish malakalarini shakllantirish metodikasi: dis. PhD. – Namangan: Namangan davlat universiteti, 2025.
4. Mustafoev B. Estetik tarbiya metodikasi: o'quv qo'llanma. – Buxoro: Sadridin Salim Buxoriy, 2023. – 116 b. – ISBN 978-9910-9800-4-6.
5. Madayev O. O'zbek xalq og'zaki ijodi: universitetlarning Filologiya va Jurnalistika hamda pedagogika institutlarining Til va adabiyot fakultetlari uchun o'quv qo'llanma / mas'ul muharrir: H. Boltaboyev. – Toshkent: Mumtoz so'z, 2010. – 228 b. – ISBN 978-9943-363-90-8.
6. Ruzikulova N. K. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga xalq og'zaki ijodini o'qitishning nazariy va amaliy asoslari // Raqamli texnologiyalar davrida tillarni intensiv o'qitishning psixologik-pedagogik jihatlari: Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari (2-iyun 2023) / Mas'ul muharrir: Malikova N. – Toshkent: Osiyo xalqaro universiteti, 2023. – B. 192–196. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7992939>
7. Ильина С. В. Сущность эстетического воспитания младших школьников // Начальная школа. – 2019. – № 4. – С. 51–54.
8. Тряпицын А. А. Культурно-эстетическое развитие младших школьников в условиях внеурочной деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 2017. – 27 с.
9. Хафизова Л. Г. Формирование эстетической культуры младших школьников во внеурочной деятельности // Современные проблемы науки и образования. – 2016. – № 6. – URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=26062> (дата обращения: 14.07.2025).
10. Омарова М. Б. Формирование эстетических чувств младших школьников на уроках литературного чтения // Начальная школа плюс до и после. – 2019. – № 4. – С. 49–52. – DOI: 10.24411/2304-4597-2019-10411.
11. Горбунова О. А., Анисимов А. В. Сущность эстетического воспитания младших школьников // Мир науки, культуры, образования. – 2017. – № 4 (65). – С. 96–98.
12. Митрофанова Е. П. Роль декоративно-прикладного искусства в эстетическом воспитании детей старшего дошкольного возраста: выпускная квалификационная работа / Науч. рук. Л. Н. Корчагина. – Пенза: Пензенский гос. ун-т, Пед. ин-т им. В. Г. Белинского, 2020. – 55 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.